

ABSTRAKT

Fajta, M. 2015: Fenomén vody v baníctve – ryžovanie zlata, nálezy rudných mlynov na Slovensku [Diplomová práca]

Voda bola vždy úzko spojená s ťažbou a spracovaním drahých kovov. Buď slúžila ako sekundárny zdroj, z ktorého sa ryžovaním získavalo zlato alebo ako nástroj k ďalšej úprave primárne ťažených rúd. Práca je tak rozdelená na dve časti popisujúce obe z týchto možnosti.

V prvej časti práca pojednáva o ryžovaní, prameňom k jeho štúdiu, histórii tejto činnosti na Slovensku a predkladá súčasný stav bádania. Na základe dobových poznatkov od G. Agricolu (1556) sú predstavené jednotlivé druhy splavov, ktoré sa na ryžovanie používali. Súčasťou tejto časti sú aj exkurzy o montánnej archeológii a o pôvode výskytoch zlata na území Slovenska. V druhej časti práca popisuje jednotlivé kroky pri spracovávaní primárne vyťažených rúd. Keďže stredoveké zariadenia určené k tomuto spracovávaní neboli na Slovensku ešte predmetom výskumu, v práci sú prezentované dva z takýchto skúmaných areálov z územia Českej republiky.

V rámci spracovávaní rúd je najväčšia pozornosť venovaná rudným mlynom. Najčastejšími dokladmi existencie takýchto mlynov sú mlynské kamene. Tie sa svojimi sústredenými ryhami, ako aj svojou mohutnosťou líšia od stredovekých kameňov k mletiu obilia. Posledné kapitoly práce sú venované takýmto kameňom v zbierkach Slovenského banského múzea. Ich kompletný zoznam je súčasťou katalógu. Medzi spracovanými kameňmi sú rozdiely ako v tvaroch, tak aj v materiáloch z ktorých sú vyrobené. Zaujímavými nálezmi sú malé rudné mlyny k pravdepodobnému mletiu rudných vzoriek.

Kľúčové slová:

Slovensko – stredovek – zlato – ryžovanie – rudné mlyny